

NÁROD SOBĚ PASIVNÍ A PRAKTICKÉ STABILIZOVÁNÍ 1851-1884

E-book o tom, co se v té době dělo?

5. LEDNA 2023

JANA MAŠKOVÁ, ASTROLOŽKA

www.astrojinak.com, www.astrojinak.cz www.janamaskova.cz

Svět v druhé polovině 19.století

Habsburka říše v druhé polovině 19.století

OBDOBÍ BACHOVA ABSOLUTISMU (1851-1859)

*DND-str.159/V **prosinci 1851** císař František Josef I. zrušil **silvestrovskými patenty** oktrojovanou ústavu hraběte Stadion a v monarchii **obnovil absolutismus**. Pro budování nového moderního státu bylo přikročeno k řadě **reform**, které byly vedeny cestou shora - formou **císařských a ministerských nařízení**. V oblasti správy státu se snažily posílit vliv císaře a ministerské rady a centralizovat říši. Důležitým prostředkem bylo i striktní uplatňování němčiny jako úředního jazyka a pronásledování národních hnutí v říši.*

*DND-str.159/Nejvýznamnějším mužem v ministerské radě byl ministr vnitra **Alexander Bach**, proto toto období označujeme jako **Bachův absolutismus** neboli **neoabsolutismu**.*

*DND-str.159/V **českých zemích** byl téměř zcela potlačen veřejný život, pod policejní dozor byly postaveny **české vědecké instituce**, došlo k **redukcí výuky češtiny** na školách. Řada výrazných osobností byla nucena se stáhnout z veřejného života, odmítl se F.Palacký, F.L.Rieger odjel do ciziny, do tyrolského Brixenu byl deportován novinář Karel Havlíček Borovský.*

JM/Toto kritické období donutilo významné osobnosti stáhnout se do ústraní a pracovat na osobní rovině. Díky tomu vznikla v této době stěžejní díla...

*DND-str.159/**Pozitivně** lze hodnotit **reformy**, které se dotýkaly **hospodářské politiky státu**. Zrušení poddanství za náhradu urychlilo tempo **průmyslové revoluce v Rakousku**. Na šlechtických velkostatkách se začala uplatňovat nejen **námezdní práce** zemědělských dělníků, která byla efektivnější než dřívější nucená práce poddaných, ale ve velké míře byly **zaváděny stroje**, čímž se **rozvíjel** jak **průmysl potravinářský**, tak **strojírenský**, stejně jako **těžební**. Rozvíjela se **doprava**, byl položen základ sítě železničních tratí. Císařský dvůr podporoval **rozvoj podnikání**. Aby posílil obchod uvnitř monarchie, byla zrušena vnitřní cla, pro posílení mezinárodního obchodu byla zmírněna i cla dovozní.*

*DND-str.159/ve srovnání s dřívějším absolutismem metternichovským, který se opíral o staré konzervativní feudální vrstvy, opěrnými pilíři pro Bachův absolutismus byli **velkostatkáři, průmyslníci a bankéři**. Rakouská společnost tak nastoupila cestu ke **kapitalismu**.*

RAKOUSKO KONSTITUČNÍ MONARCHIÍ

*DND-str.159/V **únoru 1861** byla předložena nová ústava, i tentokrát oktrojovaná (=diktovaná) – jejím tvůrcem byl státní ministr Anton Schmerling. **Únorová ústava** opět podporovala centralizaci říše – zákonodárná moc byla v rukou **říšské rady**, již tvořily dvě komory - panská a poslanecká. Říšská rada zasedala buď v **širší podobě** a pak řešila záležitosti **celé monarchie**, nebo v **užší sestavě** projednávala záležitosti západní části říše, tedy **neuherských zemí**. Přijetí každého zákona vyžadovalo souhlas obou komor říšské rady i panovníka. **Zemské sněmy** rozhodovaly jen v **kulturních** a částečně **hospodářských záležitostech**. **Volební právo** nebylo všeobecné – byly z něj vyloučeny ženy a nemajetní muži. Nebylo ani rovné – hlasovalo se ve 4 kuriích, rozlišených podle výše majetku a společenského postavení, hodnota hlasu se v jednotlivých kuriích lišila.*

DND-str.160/ **Únorová ústava 1861** vyhovuje pouze německému obyvatelstvu říše. Maďari do říšské rady nikdy svého zástupce neposlali... V r. **1863** z říšské rady odešli na protest čeští poslanci, o rok později i moravští. Proti **Únorové ústavě** se postavili i Italové, haličští Poláci a Chorvaté. Platnost **Únorové ústavy** byla v r. **1863** pozastavena.

DND-str.160/ Rovněž v zahraniční politice utrpěla vídeňská vláda v šedesátých letech řadu neúspěchů... V roce **1864** se zapojilo Rakousko jako spojenec Pruska do války s Dánskem. Prusko anektovalo Šlěvicko, ale nárokovalo si i Holštýnsko, které dle dohody mělo připadnout Rakousku. Z tohoto sporu vznikl konflikt, který měl pro rakouské mocnářství dalekosáhlé důsledky.

DND-str.160/ Ve **válce prusko-rakouské**, jež vypukla v r. **1866**, byla rakouská armáda poražena. Pražský mír, který byl uzavřen **23.8.1866**, vyřadil Rakousko z rozhodování o dalším osudu německé střední Evropy. Německý spolek, vytvořený r. **1815** na Videňském kongresu, byl **rozpuštěn** a místo něj utvořen **Severoněmecký spolek**, ve kterém hrálo ústřední roli **Prusko**. Rakousko se rovněž muselo smířit se ztrátou Holštýnska, ale i Benátska, které bylo připojeno k Italskému království.

DND-str.160/ Rakousko ztratilo tedy svůj vliv na řešení německých, ale také italských záležitostí. V následujících letech obrátilo svou pozornost na Balkán, kde skomírala osmanská říše a většina podmaněných národů bojovala za svou nezávislost.

RAKOUSKO-UHERSKÉ VYROVNÁNÍ

DND-str.160/ Neúspěch Rakouska ve válce s Pruskem se promítl do vnitřních záležitostí země. Maďarsko vystoupilo nekompromisně se svými požadavky na nové uspořádání říše a podpořilo je zřizováním vojenských jednotek, které měly bojovat po boku pruské armády. Tento krok přinutil vídeňskou vládu vyjednávat s maďarskými nacionalisty. V **únoru 1867** byla říše rozdělena na dvě části - země **rakouská** (západní) a země **uherská** (východní). Hranice mezi oběma celky procházela říčkou Litavou, proto se užívalo také označení pro západní část říše **Předlitavsko** ... a východní část říše **Zalitavsko**.

DND-str.160/ Obě části měly společného panovníka, zahraniční politiku, armádu a měnu. Každý celek však měl svou vlastní ústavu a vlastní zákonodárny sněm. Jednotčím činitelem dualismu byl **císař**, který měl značný vliv, jelikož většina **zákonů**, jež měla vejít v platnost v jedné či druhé části říše, **vyžadovala jeho podpis**.

DND-str.160/ Pro Předlitavsko byla vyhlášena ústava v **prosinci 1867**, proto bývá označována jako **prosinčová**. V Zalitavsku vstoupila v platnost ústava vypracovaná uherským sněmem v revolučním roce **1848/49**. Obě ústavy platily **do r.1918**.

DND-str.160-161/ **Prosincovou ústavou** bylo jednou provždy potvrzeno Rakousko jako **parlamentní stát**, ve kterém platí **základní občanská práva**. **Zákonodárným** orgánem se stala dvoukomorová **říšská rada**, která schvalovala zákony, povolovala daně, určovala počet branců. **Říšské radě** se také **zodpovídala** ze své činnosti **vláda a její ministři**. V ústavě byla zakotvena rovnost občanů před zákonem, svoboda slova, tisku, shromažďování a vyznání, volnost pohybu, ale také právo na majetek a nedotknutelnost soukromého vlastnictví. Od moci zákonodárné a výkonné byla **oddělena** moc soudní, byl zřízen říšský soud, ke kterému se mohli obracet občané, jestliže došlo k porušení jejich práv. Ústava byla tedy velice **liberální**, přesto však neuspokojila slovanské

obyvatelstvo Předlitavska, které očekávalo federalizaci říše. Rovněž volební právo zůstalo omezené na majetné občany platící daně, podobně jako tomu bylo v předcházející (únorové) ústavě.

OBDOBÍ PASIVNÍ OPOZICE

DND-str.161/ „Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm...“ (František Palacký, Idea státu rakouského, r.1865)

*DND-str.161/ Po pádu Bachova kabinetu a vyhlášení Říjnového diplomu znovu ožil kulturní a politický život v českých zemích. **1.ledna 1861** vyšlo první číslo **Národních listů**, deníku, který se stal platformou českého liberálně orientovaného měšťanstva. F.L.Rieger v něm nastínil **český politický program**. Požadoval, aby v tvořící se ústavě byla zakotvena **rovnoprávnost všech národů říše**, posílena **samospráva českých zemí** a uznáno **svébytné postavení zemí Koruny české**. Protože poslední požadavek odmítla říšská rada projednávat, rozhodli se r.1863 čeští a později také moravští poslanci nezúčastňovat dalších jednání říšského sněmu – období tzv.**pasivní opozice** trvalo až do r.1879.*

*DND-str.161/ Rozdílný názor na účast či neúčast českých poslanců na říšském sněmu rozdělil české liberální politiky do dvou táborů. Konzervativní tábor **staročechů**, jejichž vůdci byli F.Palacký a jeho zeť F.L.Rieger, trval na odmítavém, uráženeckém postoji vůči říšské radě. **Mladočeši**, ke kterým patřili např. zakladatel Národních listů Julius Grégr a jeho redaktoři Jan Neruda, Jakub Arbes, Karel Sladkovský, politiku pasivní opozice odmítali, neboť si uvědomovali, že se čeští poslanci sami dobrovolně vzdávají podílu na významných jednáních.*

*DND-str.161/ Oba proudy se ostře střetávaly také v názorech na sociální problematiku, avšak rozejít se zcela nemohly, spojoval je společný program: **dosáhnout samostatnosti českých zemí v rámci monarchie**. V r.1865 vyšla slavná **brožura Františka Palackého „Idea státu rakouského“**, ve které vyjádřil názor, že Rakousko může v budoucnosti obstát jen jako federace složená z autonomních celků.*

DND-str.161/ Uvolnění po pádu Alexandra Bacha a jeho kabinetu vyvolalo i vzepětí českého společenského života. Utvářela se řada vlasteneckých spolků...

DND-str.162/ Díla českých spisovatelů, skladatelů, malířů i architektů dosahovala vysoké úrovně, a česká kultura tak dokázala nejen svoji svébytnost, ale zapojila se do širokého proudu evropských kultur.

ČESKÉ POKUSY O FEDERATIVNÍ USPOŘÁDÁNÍ MONARCHIE

*DND-str.162/ Vyhlášení **dualismu** v **r.1867** znamenalo pro obyvatele českých zemí velké zklamání. Bojištěm prusko-rakouské války v r.1866 byly především české země a ty jí byly také nejvíce postiženy. Prusové je okupovali, bezohledně drancovali, a navíc zavlekli mezi civilní obyvatelstvo těžkou epidemií cholery. Přesto vyjadřovali čeští politikové vůči vídeňské vládě loajální postoj a věřili, že podpora vlády a císaře jim přinese vytouženou autonomii. O to větší ranou pro české politiky bylo, když kýženou samostatnost získali... Maďaři a bylo vyhlášeno pouze rakousko-uherské vyrovnání.*

*DND-str.162/ Byla připravena řada protestních akcí, které měly vyjádřit nespokojenost českého lidu se stávající situací. V roce **1867** se vypravila početná delegace vedená F.Palackým na **národopisnou výstavu do Moskvy** a při té příležitosti přednesla caru **Alexandru II.** stížnost na **útlak Slovanů***

E-book „NÁROD SOBĚ a pasivní, praktické STABILIZOVÁNÍ-1851-1884?“

E-book k projektu **MAPA ŽIVOTA**, Autorka: Jana Mašková, astroložka

www.astrojinak.com, www.astrojinak.cz, www.janamaskova.cz, astrojinak2022@seznam.cz

v Rakousko-Uhersku. Tento krok však neměl očekávanou odezvu, protože i carské Rusko bylo mnohonárodnostním státem, kde vládl tuhý absolutismus. Velkými akcemi, jež měly vyjádřit cítění národa, byly demonstrace **r.1867**, které provázely **převezení korunovačních klenotů** z Vídně do Prahy, nebo **okázalé slavnosti** při pokládání **základního kamene k Národnímu divadlu r.1868**. Lidé se scházeli na **táborech lidu** pořádaných na památných místech naší vlasti (Vítkov, Blaník, Oreb, Říp) a připomínali si **slavné tradice českého národa**.

DND-str.162/ Císař František Josef I. si přál uklidnění českých zemí, obával se totiž nového konfliktu s Pruskem, a proto slíbil, že se nechá **korunovat českým králem**. Rovněž dal podnět k zahájení jednání mezi vládou a představiteli českého měšťanstva a šlechty. Výsledkem byly **tzv. fundamentální články r.1871**, které měly být **základem** budoucího českého vyrovnání. Jednání však narazila na **odpor českých Němců**, kteří měli strach o své výsadní postavení v Čechách, ale také **uherských politiků**, kteří se obávali vlny národních hnutí ve východní části země (v Zalitavsku), které by mohl český příklad vyvolat. Proto císař **ustoupil** od svého úmyslu nechat se korunovat na českého krále a fundamentální články **nebyly schváleny**. Mezi českými politiky zavládlo zklamání a roztrpčení. Bylo umocněno ještě **prohrou s českými Němci ve volbách do zemského sněmu v r.1872**. Ty bývají pro svůj pochybný, ne zcela legální průběh označovány jako **volby chabrusové**. Poté přestali čeští poslanci docházet i do zemských sněmů...

OD DROBEČKOVÉ POLITIKY K PUNKTACÍM

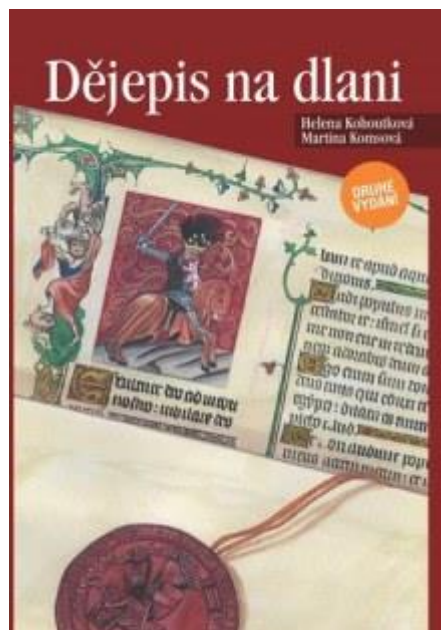
DND-str.162/ „...když se nám nepodařilo vymoci si svá práva jedním velkým rázem... musíme je nyní sbírat po drobtech, i kdybychom ty drobty měli sbírat pod stolem.“ (František Ladislav Rieger)...

DND-str.162/ Po návratu do zemské i říšské politiky zaujali čeští poslanci (většinou staročeši) opačnou taktiku. Období pasivního vyčkávání bylo nahrazeno **politikou aktivní podpory císařského dvora**. Český poslanecký klub se stal jednou z opor hraběte Eduarda Taaffe (**1879-1893**), který stál v čele rakouské vlády a byl osobním přítelem císaře. Za loajální postoj získali čeští poslanci některé dílčí ústupky, zejména v jazykové oblasti. Za „**drobečkovou**“ politiku byla označována u tehdejších staročeských poslanců **politika aktivní**.

DND-str.162-163/V roce **1880** byla povolena (na základě Stremayrových jazykových opatření) čeština při styku občana s úřady. V roce **1882** byla **rozdělena Karlo-Ferdinandova univerzita na českou a německou**. Na univerzitě začali působit příslušníci nové vědecké generace: **filozof** Tomáš Masaryk, **historik** Jaroslav Goll, **jazykovědědec** Jan Gebauer. Sdružovali se kolem vědeckého časopisu Athenaeum a **prosazovali věcnost, úctu k faktům a také ověřování faktů, odmítali zkreslování faktů v duchu jakékoli ideje a za všech okolností požadovali pravdivost a kritičnost**. Základní myšlenky této generace vyjádřil ve své studii **O realismu** roku **1892** estetik Otakar Hostinský...

Použitá literatura a zdroje:

V tomto e-booku jsem čerpala z knihy „*Dějepis na dlani*“ - Martina Komsová, Helena Kohoutková (nakladatelství RUBICO). Kniha provází čtenáře dějinami lidské společnosti od jejích počátků až do počátku 21. století. Sleduje jednotlivé jevy a události ve světových i českých dějinách, zaměřuje se na jejich příčiny, průběh a důsledky, uvádí události ve vzájemných souvislostech. Je doplněna citacemi z dobových dokumentů a doprovázena řadou historických obrázků, ilustrací a map. Je určena čtenářům, kteří chtějí získat celkový přehled o dějinách lidstva, je rovněž vhodná jako učebnice pro studenty. V knize naleznete k jednotlivým historickým událostem bližší informace. Kniha vyšla v druhém vydání a je možné ji objednat na www.rubico.cz. Tuto knihu vřele doporučuji všem milovníkům historie. Text čerpaný z této knihy je *psán kurzívou a označen kódem DND-číslo stránky*

E-book „NÁROD SOBĚ a pasivní, praktické STABILIZOVÁNÍ-1851-1884?“

E-book k projektu **MAPA ŽIVOTA**, Autorka: Jana Mašková, astroložka

www.astrojinak.com, www.astrojinak.cz, www.janamaskova.cz, astrojinak2022@seznam.cz